

ВЕРТИКАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ

В. В. Рудь, аспірант*

Житомирський національний агроекологічний університет

Проаналізовано передумови створення сільськогосподарської кооперації в аграрному секторі. Висвітлено основні напрями функціонування сільськогосподарських кооперативів та можливість їх створення в Україні. Розглянуто необхідність посилення ролі сільськогосподарських товаровиробників у створенні обслуговуючих кооперативів та виявлено основні проблеми їх формування.

Постановка проблеми. Світовий досвід показує, що виробник одержує найбільший ефект тоді, коли реалізує не сировину, а продукти її переробки. Тому високорозвинені країни перш ніж експортувати продукцію додають їй особливих характеристик, тобто мають усі галузі промисловості з комплексної переробки сировини і реалізують кінцевий продукт споживання. Це стосується не лише великих компаній, а й окремих товаровиробників. Навіть фермери намагаються реалізувати сільськогосподарську продукцію тільки після її первинної переробки, більше того, довести її до кінцевого споживання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню процесів інтеграції та кооперації присвячені роботи відомих закордонних і вітчизняних науковців: М. Аделмана [1], І. Акімової, В. Андрійчука [2], Л. Ганущак-Єфіменко [3], В. Зіновчука [5],

* Науковий керівник – д. е. н., професор В. В. Зіновчук

А. Ігнатюк [6], Р. Коуза, Д. Лук'яненко, М. Маліка, В. Месель-Веселяка, Л. Молдаван, Д. Норта, М. Портера, Л. Роя, П. Саблука, Е. Серової, О. Уільямсона, О. Щербакової та ін.

Мета дослідження полягає в узагальненні теоретичних і методичних засад щодо виявлення перспектив формування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Об'єктом дослідження є процес створення кооперативних формувань сільськогосподарськими товаровиробниками.

Методика дослідження. За допомогою абстрактно-логічного методу сформульовано основну частину роботи та висновки. Для виявлення основних проблем формування сільськогосподарських кооперативів та визначення пріоритетних напрямів їх подолання використано метод аналізу і синтезу. Монографічний метод застосовувався для детального вивчення та узагальнення інформації щодо діяльності кооперативів в Житомирській області, а також для економічного обґрунтування необхідності створення кооперативів як окремих інтеграційних структур.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринкові закони змушують знаходити в кожній галузі форми господарювання, які б сприяли виживанню в умовах конкуренції. Такі вимоги стоять і перед сільським господарством, основу якого у країнах ринкової економіки складає фермерське виробництво. В даний час всі ланки виробництва продукції – від виробництва сировини до готової продукції – функціонують у режимі організаційного відокремлення, і кожен суб'єкт керується своїми господарськими інтересами. Побудувати єдину економічну політику можна тільки на базі спільних економічних інтересів. Одним із важливих шляхів у вирішенні цього складного завдання є інтеграція між виробниками сировини та м'ясопереробними підприємствами. Пропонуємо класифікацію інтеграційних процесів в аграрній сфері (рис. 1).

Інтеграція є одним із складних процесів поєднання взаємопов'язаних етапів спеціалізації, концентрації, кооперації та комбінування виробництва м'ясних продуктів, що дозволить органічно поєднувати виробництво продукції з промисловою переробкою, транспортуванням та зберіганням. Інтеграція характеризується як процес зближення і поступового об'єднання, розвитку стійких взаємозв'язків між галузями і підприємствами агропромислового комплексу, які пов'язані між собою технологічно й об'єктивно орієнтовані на поєднання їх матеріальних інтересів у процесі виробництва і реалізації кінцевої продукції із сільськогосподарської сировини. Корпоратизація являє собою об'єднання приватного

капіталу взаємодоповнюючих підприємств на акціонерних засадах для спеціалізованого виробництва, переробки і збуту харчових продуктів на зовнішньому і внутрішньому ринках та збільшення прибутку акціонерів. Кластеризація, як і корпоратизація, є об'єднанням змішаного капіталу взаємодоповнюючих підприємств, організацій і зв'язаних з ними за географічною й функціональною ознаками органів державного управління, наукових закладів тощо для спільної діяльності на певній території з виробництва конкурентоспроможної на внутрішньому і зовнішньому ринках продукції та збільшення прибутків учасників кластера. Кооперація є системою сільськогосподарських кооперативів, об'єднань, створених з метою задоволення економічних потреб членів кооперативу.

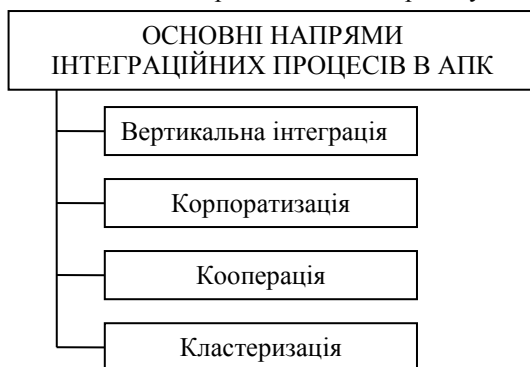

Рис. 1. Напрями інтеграційних процесів

Джерело: власні дослідження.

Для того, щоб залишитися конкурентоспроможними, фермери об'єднуються, тому що закони ринку вимагають отримання ефекту масштабу, а в більшості країн це досягається через безпосереднє збільшення розмірів ферм шляхом вертикальної інтеграції і кооперування. Вертикальна інтеграція дає змогу господарюючому суб'єкту посилити здатність диференціювати себе від інших, пропонуючи більшу додану вартість, що перебувала під контролем менеджменту.

Головним підґрунтям для позитивних рішень стосовно економічної концентрації у сільськогосподарському секторі була впевненість у тому, що вертикально інтегровані компанії можуть забезпечити підвищення ефективності виробничого процесу та відповідну конкурентоспроможність на міжнародному рівні [4]. На даний момент в економічній науці не існує загальної теорії

вертикальної інтеграції, пояснення її існування відбувається з використанням різних теорій і підходів.

Рівень усупільнення підвищується через посередництво різних угод, систему сільськогосподарських кооперативів та інших інтеграційних фермерських структур. Для того, щоб бути не лише рівноправними суб'єктами ринку, але й досягати певних переваг у конкуренції, товаровиробники повинні прагнути до взаємодії [5, с. 127]. Тому на сучасному етапі розвитку сільськогосподарських товаровиробників необхідною умовою економічного зростання є створення вертикально інтегрованих структур кооперативного типу.

В умовах ринкової економіки кооперація є складним механізмом, діяльність якого охоплює не тільки одержання продукції, але її переробку, зберігання та реалізацію. Проте розвиток кооперативних формувань в Україні дозволить закуповувати сировину у сільськогосподарських товаровиробників за справедливими цінами, переробляти в межах кооперативу та реалізовувати до кінцевого споживача.

Висновки.

1. Кооперація та інтеграція дає можливість економічного зростання сільськогосподарських товаровиробників.

2. Основні проблеми функціонування сільськогосподарських кооперативів полягають у відсутності належної державної підтримки розвитку кооперативного сегменту, фінансовій нестабільності кооперативних підприємств та їх неналежному інформаційно-консультаційному забезпеченні.

Список використаних джерел

1. Adelman M. Concept and statistical measurement of vertical integration / M. Adelman // *Business Concentration and price policy*. Princeton: Princeton University Press. 1955.
2. Андрійчук В. Г. Капіталізація сільського господарства: стан та економічне регулювання розвитку : монографія / В. Г. Андрійчук // – Ніжин: ТОВ «Вид-во «Аспект-Поліграф», 2007. – 216 с.
3. Ганущак-Єфіменко Л. М. Інтеграція активів у процесі реалізації вертикальних інтеграційних процесів підприємств / Л. М. Ганущак-Єфіменко // *Актуальні проблеми економіки*. – 2011. – №8. – С. 166–170.
4. Економічна програма для України / Німецька консультативна група з питань економічних реформ при Уряді України. – К.: Інститут Економічних Досліджень та Політичних Консультаций, 2004. – 109 с.
5. Зіновчук В. В. Кооперативна ідея в сільському господарстві України і США / В. В. Зіновчук. – К.: Логос, 1996. – 224 с.

6. Ігнатюк А. Вертикально інтегровані структури на галузевих ринках України / А. Ігнатюк // Вісник КНУ ім. Т.Г. Шевченка. Економіка. – 2009. – № 109. – С. 19–23.